

גיוס משיקול כלכלי

דן בן-דוד

שיקולים כלכליים לכאורה כבשו גם את בית המשפט העליון. על אף קביעתו כי חוק טל "פוגע קשות בכבוד האדם של בני קבוצת הרוב", החליט בית המשפט לדחות את העתירות נגד החוק. המסר המשתמע מחוק טל: רק תעשו לנו טובה ותצאו לעבוד, ואנו כבר נשלח את ילדינו להגן עליכם. על פניו, נצחון הכלכלה על עיקרון השוויון בפני החוק.

מרבית הכלכלנים אולי תומכים ביישומו של חוק טל, כפי שבמקצוע הכלכלה בכל רחבי העולם ישנה תמיכה לא מבוטלת בביטול גיוס החובה ומעבר למתנדבים מקצועיים שישרתו יותר זמן מהחיילים בשירות חובה ויתוגמלו בהתאם. אך הדברים אינם כל כך פשוטים. השיקול הכלכלי אינו מסתכם רק ב"צאו כבר לעבוד" ובאנשי מקצוע צבאיים.

למחירים ולתמריצים תפקיד מרכזי בחשיבה הכלכלית שעליה אמור להתבסס התכנון הלאומי האסטרטגי. ככל שמחיר נמוך יותר, גדל הרצון לצרוך יותר מהמוצר – וההיפך. במדינה שבה יש לכולם זכות להצביע ולקבוע מדיניות, אך רק לחלק החובה לשלם את מלוא מחיר המדיניות, מה הפלא שהרצון לצרוך גבוה יותר אצל מי שפטור מתשלום?

אילו גם ילדים חרדים לא היו שבים הביתה בשלום, משום שהוריהם שלחו את צה"ל לשמור על התיישבויות מבודדות בלב אוכלוסיה ערבית, אולי היינו חוסכים את שלושת העשורים האחרונים של טירוף מערכות. במקום להשקיע את המשאבים המוגבלים של המדינה בביסוס התשתיות האנושיות והפיזיות שישארו חלק ממדינה יהודית ודמוקרטית גם בעתיד הרחוק, שילמנו מחיר עתק בדם ובדמים כאשר שלחנו את מיטב הנוער והכסף לאבדון. אילו ילדים חרדים היו משרתים בלבנון, היו יותר הורים להפעלת לחץ – וההרפתקה ההיא לא היתה נמשכת 18 שנה.

מודל הפוסט-גיוס מיושם במלוא תפארתו בארה"ב. את גיוס החובה החליפו מזמן במתנדבים המתוגמלים היטב. כאשר מרבית המתנדבים לצבא באים ממשפחות ממעמד נטול כח פוליטי משמעותי, התוצאה צריכה להיות ברורה בנוגע לקבלת החלטות על היקפה של מערכה צבאית. חלק משמעותי ממה שחסכו האמריקאים במהלך השנים בבניית צבא יעיל ומקצועי הם איבדו בגלל מעורבות-יתר בעיראק.

השיקול הכלכלי בתחום של בטחון לאומי אינו צריך להיות בכיוון של צבא מקצועי המבוסס על מתנדבים אלא על גיוס מלא וזהה של כולם. אין זה אומר שכל המתגייסים חייבים לשרת בצה"ל, אך בהינתן הצורך המקורי בגיוס, זו בהחלט צריכה להיות ההעדפה של רב המתגייסים. למי שאינו מעוניין בשירות צבאי יש לאפשר שירות לאומי אזרחי. כדי לתמרץ בחירת המתגייס במה שבאמת נחוץ למדינה, שירות צבאי, על החוק לקבוע כי משך השירות האזרחי יהיה ארוך יותר בשליש מהשירות הצבאי.

ככל שישרתו יותר חיילים בשירות סדיר, משך השירות של כל אחד יוכל להתקצר ותקטן הפגיעה הכלכלית האישית במי שהיום נאלצים לשרת תקופת גיוס ארוכה. בהינתן שיעורי הילודה היחסיים במדינה, מה שקשה היום לבצע יהיה בלתי אפשרי בעוד דור. את העלות הכלכלית של תרחיש עתידי זה, כל אחד יכול לנחש בעצמו.